

A

**VILLAIN,
VILLAIN,
WHO
IS THE
VILLAIN**

?

B

C

**WHICH
VILLAINS
HAVE WE
O-SO-
CAREFULLY
EXCISED
FROM
EACH
BOMBASTIC
BATTLE
SCENE?**

D

مسعود شجاعی طباطبایی

موج خشونت کاریکاتور دنباله‌دار

شاید بتوان برای کاریکاتورهای دنباله‌دار - البته نه این شکلی که امروزه می‌شناسیم - پیشینه‌ای دیرینه یافت و بنا شباهتهای تاریخی یافت. کنده‌کاریها و حکاکیهای باستانی چینیه، مصریه، رومیها و یا ایرانیها که در آنها طرحهای کوچکی به ردیف افقی دنبال هم می‌آمدند و روایتگر داستانی بودند، را می‌توان از جمله این شباهتها به شمار آورد.

در نسخه‌ای مصری از جنس پاپيروس که حدود ۱۰۰۰ سال پیش از میلاد مصور شده است، به تصاویری برمی‌خوریم که به شکل افقی و طولانی حیواناتی را نقش کرده است که رفتاری شبیه انسان دارند. در این پاپيروس، شیری سرحال و مسرور در حال بازی شطرنج با اسب افسانه‌ای شاخدار است و به دنبال آن ببر یا گربه‌ای وحشی در حال راندن گله غازها به طرف بازار است. البته این داستانسرایهای تصویری در روزگار کهن غالباً برای بیان اساطیر قومی و روایت رویدادهای تاریخی و ثبت آنها صورت می‌گرفت. در قرون بعدی نیز این نوع تصویرسازی دنباله‌دار ادامه یافت. تهاجم نورمنها به انگلستان در قرن یازدهم، در يك کارتون دنباله‌دار عظیم به صورت تصاویری گلدوزی شده بر روی فرش معروف بایو (The Bayevxtap-stry) موجود است. در همه این آثار تاریخی از جهت موضوعی نوعی نگرش خاص وجود دارد که به گونه‌ای در بیشتر کارتونهای دنباله‌داری که امروزه چاپ می‌شوند، نیز به کار می‌رود.

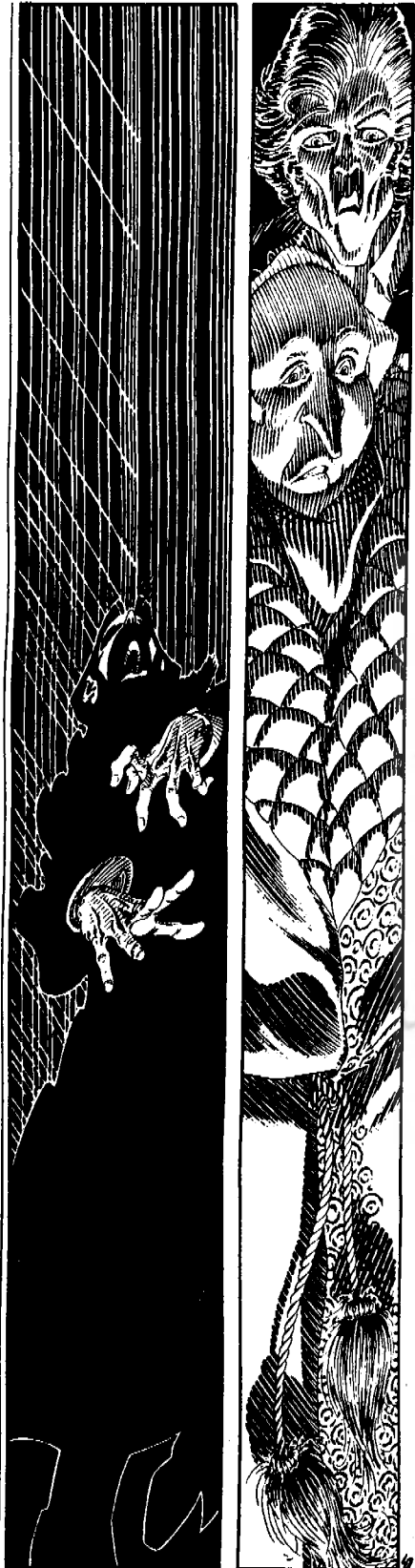
اما امروزه، در غالب تصاویر موجود موسوم به کاریکاتورهای دنباله‌دار تمایلی به نوعی برخورد طنزآمیز یا خنده‌آور وجود دارد. شاید بتوان ریشه این تمایل را در انگلستان جست، جایی که کاریکاتور دنباله‌دار از ارج و منزلت خاصی برخوردار بوده است و عموماً در آنها به دنبال نوعی خنده بوده‌اند. خنده که بیشتر بجه‌ها را به وجد می‌آورد، زیرا در انگلستان کاریکاتورهای دنباله‌دار غالباً به شکل طرحهای کمیک خاص کودکان چاپ شده است.

این وضعیت در آمریکا تا اندازه‌ای متفاوت بوده است و کاریکاتورهای دنباله‌دار با کارتون استریپها ابتدا در روزنامه‌های آمریکایی و برای جلب توجه خوانندگان بالغ منتشر شده است. این تصاویر با انتشار کتابهای کمیک - کتابهایی که در ابتدا تنها برای بزرگترها طراحی می‌شد، ولی کمی بعد جنبه عام یافت - شکل و قواره خاصی پیدا کرد. در ابتدا در این کتابها، کاریکاتورهای دنباله‌دار معروف روزنامه‌ها عرضه می‌شد، ولی مدتی بعد آثار خاصی آفریده شد و تصاویر کمیک شکلی طولانی و جدید در قالب کتاب یافت.

در این وضعیت بود که سوپرمن وارد صحنه شد. قهرمان اسطوره‌ای کتابهای کمیک که به نیروهای جادویی عجیب و غریبی مجهز بود. سوپرمن توسط جری سیگل (jeary siegel) و جو شوستر (joe shaster) خلق شد. این استریپ به سرعت جای خود را پیدا کرد و از محبوبیتی خاص در نزد مردم آمریکا برخوردار شد.

سوپرمن شخصیتی دو هویتی است، شخصی با عنوان کلارك كنت یا قیافه‌ای معمولی که به هنگام انجام وظیفه با شتاب به سمت يك کیوسك تلفن می‌رود و به صورت مردی قوی هیکل و نیرومند و پرزده (سوپرمن) ظاهر می‌شود. خلق این شخصیت و سرمایه‌گذاری کلانی که بر روی آن شد، از سوپرمن چهره‌ای اسطوره‌ای ساخت که به قول لیشتنشتاین، نقاش مشهور سبک پاپ آرت، می‌توانست به عنوان سمبل کشور آمریکا مطرح شود. در واقع، دستگاه تبلیغات آمریکا از جذابیت این نوع تصاویر دنباله‌دار شروع به بهره‌برداری سیاسی کرد و بسیار زود در اکثر کشورهای دنیا مجلات و کتابهایی از طرحهای مصور سوپرمن ترجمه، چاپ و منتشر گردید و این زمینه هنری به یکی از عوامل تبلیغات برای اهداف سلطه‌جویانه آمریکا تبدیل شد.

جذابیت آشکار و موفقیت ویژه این کاریکاتور دنباله‌دار سبب شد که شخصیت‌های دیگر کاریکاتوری مانند آن پدید بیآورند. در واقع می‌توان

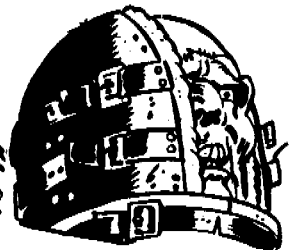
سوپرمن را پدر همه شخصیت‌هایی مانند اسپایدرمن (مرد عنکبوتی)، کاپیتان آمریکا، بت‌من و اخیراً مرد اتمی دانست. مرد اتمی جدیدترین کاریکاتور دنباله‌دار از این مقوله، دارای سه شخصیت است؛ یعنی یکی بیشتر از سوپرمن، سومین شخصیت مرد اتمی را چهره یک دانشمند با وجدان تشکیل می‌دهد که به طور مداوم با توصیه‌های علمی وارد کود می‌شود! این تصاویر بخشی از نوع تازه زپ کرپو (Zap Kerpow) است که پر از جدیدترین اختراعات است.

جذابیت ویژه‌ای که تکنولوژی در قرن معاصر پیدا کرده و مطرح کردن ریشه‌های این توانایی سبب شده که در آمریکا بر روی این نوع تصاویر دنباله‌دار سرمایه‌گذاری خاصی صورت گیرد. این طرح‌ها که با مهارت خاصی کشیده می‌شوند، معمولاً به وسیله تیم‌های پرتعدادی طراحی و اجرا می‌شوند. این تیم‌ها شامل افرادی همچون نویسنده، طراح اولیه، طراح سناریو، طراح طرح‌های کلیدی، طراح طرح‌های میانی و اجراکنندگان طرح‌ها مرکب از صداچین‌ها، مرکب‌چین‌ها، حروف‌گذارها، رنگ‌گذارها و... است. ارائه این تصاویر از چنان ظرافت‌ها و جذابیت‌های تصویری و روانشناسانه‌ای برخوردار است که دامنه موفقیت آنها را از حد تصاویر چاپی در مجلات و کتابها فراتر برده و در کارتون‌ها و فیلم‌های سینمایی نیز ظاهر ساخته است. یکی از آخرین فیلم‌ها در این زمینه فیلم «بازگشت بت‌من» است که جزو یکی از پرفروشترین فیلم‌های سینمایی قرار دارد.

از سوی دیگر، کاریکاتورهای دنباله‌دار در روزنامه‌ها و مجلات غرب ترسیم‌کننده زندگی معمولی و روابط طبیعی بین مردم‌اند. آنها با شخصیت‌های خاص و متنوعشان بیانگر لطیفه‌هایی‌اند که در زندگی روزمره مردم وجود دارد. طراح کاریکاتورهای دنباله‌دار با ظرافت خاص خود آنها را درمی‌یابد و با شخصیت‌های آنها را بازسازی می‌کند، به گونه‌ای که هر کس می‌تواند خود را به جای آن شخصیت‌ها بگذارد. این کاریکاتورها در بسیاری از مجلات و روزنامه‌های کشورهای غربی منتشر می‌شود و میلیون‌ها نفر آنها را می‌بینند. در واقع، سندیکاهایی در غرب وجود دارند که طرح‌های طراحان کاریکاتوریست را برای چاپ همزمان به چندین نشریه ارسال می‌کند. در عین حال، این سندیکاها نقش فیلتر و صافی را نیز ایفا می‌کنند و علاوه بر مشخص کردن موضوع مورد علاقه‌شان، به طراحان و کاریکاتوریست‌ها مطابق با

خواسته‌هایشان جهت می‌دهند. مسئله مهم این است که کاریکاتور نیست به شکل مستقل نمی‌تواند با روزنامه یا نشریه‌ای ارتباط برقرار کند و این ارتباط تنها از طریق این سندی‌کاما میسر است.

کاریکاتورهای دنباله‌دار که به فراوانی و برای همه گروه‌های سنی تولید می‌شود، برای جلب توجه بیشتر زمینه ظهور موضوعات تخیلی و عموماً خشونت‌آمیز و نمایش صحنه‌های بی‌شرمانه را فراهم کرده است. علی‌رغم نقدهایی که علیه این نوع کاریکاتورها نوشته می‌شود و ابراز نگرانی‌های جدی والدینی که معتقدند این کاریکاتورها ایجاد ابتذال می‌کنند، طراحی کاریکاتورهای دنباله‌دار به صورت موهن‌تر و وحشتناک‌تر ادامه می‌یابد. به اعتقاد متخصصان تعلیم و تربیت کودکان و جوانانی که مجذوب این نوع تصاویر می‌شوند، از ادبیات روی گردان می‌گردند. و به دنبال فعالیت‌های ذهنی دیگر نمی‌روند.

این مسئله سبب شده تا بسیاری از کشورها برای جلوگیری از این موج خشونت محدودیت‌هایی را در واردات این گونه کتابها که غالباً در آمریکا منتشر می‌شوند، اعمال کنند. حتی در آمریکا نیز به واسطه انتقادهایی که به این گونه کاریکاتورهای دنباله‌دار موهن شده بود، فشارهایی بر ناشران کتابهای کمیک آمریکا وارد شد و آنها را وادار کرد که انجمنی با مقررات قضایی خاصی ایجاد کنند. ولی این مسئله مانع این نشد که انتشار و ارائه این مجموعه‌ها در خارج از مرزهای آمریکا ادامه پیدا نکند.

شواهد بسیاری وجود دارد که بچه‌ها تحت تاثیر این طیف وسیع استریپ‌های محیرالعقول و خشونت‌آمیز سعی در ظاهر شدن در تیپ و قواره آنان می‌کنند و آنها را به عنوان قهرمانانی در زندگی واقعیشان می‌پذیرند و دست به اعمال خشونت‌آمیز و خطرناک همچون آنان می‌زنند. کشته شدن پسر بچه‌ای دوساله به دست دو نوجوان ۱۲ و ۱۳ ساله برای آشامیدن خون او و رسیدن به قدرت افسانه‌ای سانگوینیر (SANGVINAIRE) یکی از شخصیت‌های معروف کتابهای مصور کودکان، از حقایق تکان دهنده‌ای است که امروز دنیای غرب با آن روبرو بوده است. اکنون برای آنها این سؤال مطرح است که آیا با دیدن و خواندن این نوع کمیکها واقعاً تحت تاثیرشان ناچار به اعمال رفتار ضداخلاقی یا ضداجتماعی نمی‌شود؟

